PAPRŪDŽIŲ KAPINYNAS

Mykolas MICHELBERTAS

2000 m. liepos mėn. VU pradėjo Paprūdžių kapinyno, Kelmės r., tyrinėjimus. Kapinynas yra Paprūdžių kaimo P dalyje, plento Tauragė–Šiauliai dešinėje pusėje, per 200–300 m į Š–ŠR nuo tiltelio per Vėgėlės upelį. Kapinynas šiuo metu yra privačioje kaimo gyventojos S. Karlamovienės žemės valdoje.

Dar prieš Antrąjį pasaulinį karą Paprūdžių k. kasant žvyrą plento tvarkymo darbams, buvo aptikta gana daug archeologinių radinių. Šiuo metu jie saugomi VDKM. Tarp jų žalvariniai: II grupės ritinis smeigtukas, žiedinis smeigtukas, antkaklės šaukštiniais ir dėželiniais galais, II grupės lankinės žieduotosios segės, kampuoto pjūvio apyrankės, nuokamienis smeigtukas, lankinė skliutakojė segė, pasaginės segės cilindriniais, daugiakampiais ir gyvuliniais galais, apyrankės gyvuliniais galais ir kt. Radinių chronologija gana plati. Ankstyviausi daiktai skirtini II a., vėlyviausi gali būti datuojami XI–XII a., galbūt ir XIII–XIV a. Apie dalį šių radinių paskelbta ar paminėta J. Puzino, H. Mooros, R. Volkaitės-Kulikauskienės ir kt. autorių darbuose. Kai kuriuose leidiniuose nurodoma, jog kapinyne būta ir griautinių, ir degintinių kapų.

Pokario metais Paprūdžių kapinynas buvo įtrauktas į respublikinės reikšmės archeologijos paminklų sąrašą (Nr. 389). Nežiūrint to, kapinyno teritorijoje ilgą laiką buvo ariama, vykdomi kiti žemės darbai. Dėl šių priežasčių kapinynas yra gerokai apardytas.

2000 m. tyrinėjimų metu buvo stengiamasi surasti dar nesuardytą kapinyno dalį. Buvo iškastos 4 perkasos, kurių bendras plotas – 52 m^2. Tik dviejose perkasose buvo aptikti archeologiniai dirbiniai, surasti 2 nedegintų vyrų kapai.

Mirusiųjų griaučiai buvo sunykę, likusios tik įkapės. Kapų gylis nuo dabartinio žemės paviršiaus – 25–40 cm. Sprendžiant pagal įkapių padėtį, abu mirusiuosius norėta galvomis guldyti į V, nes nustatytos tikslios kryptys (PV 240° ir ŠV 285°) yra nedideli nukrypimai nuo V krypties. Galima spėti, kad mirusieji buvo laidoti aukštielninki, ištiesti.

Kapuose rasta ginklų – geležinių įmovinių ietigalių, aptikta su apranga susijusių daiktų – geležinių ir žalvarinių diržų sagčių. Kiek netikėtas radinys vyro kape 1 – du gintaro karoliai. Jie greičiausiai buvo nešiojami kaip amuletai. Įkapių padėtis įvairi. Ietigaliai tikriausiai gulėjo mirusiųjų galvūgaliuose. Galvūgalyje buvo aptikta ir kapo 1 geležinė diržo sagtis. Kape 2 žalvarinė diržo sagtis greičiausiai buvo juosmens srityje. Nors kapuose nerasta gerai datuojamų papuošalų, vis dėlto ir minėtos įkapės leidžia kalbėti apie kapų chronologiją. Taip kape 2 aptikta *D* formos dvinarė diržo sagtis gali būti datuojama C_3 periodu – D periodo I puse, t. y. IV a. Kapo 1 radiniai gali būti šiek tiek vėlyvesni. Jie skirtini D periodui, t. y. IV a. II pusei – V a. I pusei.

Iš atsitiktinių radinių verta paminėti kitoje perkasoje aptiktus du daiktus – mėlyno emalio kubooktaedrinį karolį ir žal-

varinės lankinės segės įvijos buoželę. Šie daiktai taip pat priklauso senojo geležies amžiaus pabaigai – viduriniojo geležies amžiaus pradžiai. Emalio karolis papildė romėniškų importinių daiktų radimviečių Lietuvoje sąrašą.

Reikia paminėti dar vieną radinį – ariamame sluoksnyje rastą apdirbtą titnago skeltę. Habil. dr. A. Girininko nuomone, ši skeltė skirtina neolitui ir galėjo būti naudojama kaip grandukas. Matyt, neolito laikotarpiu netoli Kražantės ir Vėgėlės santakos galėjo būti gyvenvietė. Taigi papildyti duomenys ir apie Žemaitijos apgyvendinimą akmens amžiaus laikotarpiu.

2000 m. tyrinėjimai leido nustatyti tikslesnę kapinyno vietą, papildė duomenis apie Žemaitijos gyventojų laidoseną, prekybinius ryšius. Tyrinėjimai Paprūdžių kapinyne bus tęsiami toliau.

PAPRŪDŽIAI CEMETERY

In 2000 VU investigated the Paprūdžiai cemetery (Kelmė district) which is well known in the archaeological literature since the beginning of the 20th century. The area of 52 m^2 has been investigated in the cemetery and the graves of 2 men were found. Both graves contained the following burial items: iron socked arrowhead, iron and bronze buckles. In the territory of the cemetery the cube octagon shaped (faceted with numerous planes) bead and flint spokshave also were found.

The cemetery may be dated to the 4th–5th centuries.

BARZŪNŲ KAPINYNAS

Valdemaras ŠIMĖNAS

VU toliau tęsė 1998 m. pradėtus Barzūnų kapinyno (Šilutės r., Vilkyškių sen.) tyrinėjimus (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 273–276). Tyrinėjimus finansavo KVAD pagal apardytų ir ardomų archeologinių vietų tyrimų programą.

Iš viso 2000 m. buvo ištirtas 123 m^2 plotas (perkasos 10–12) ir rasta 13 kapų (22–34). Pagrindinis tyrinėjimų tikslas buvo ištirti labiausiai suardytą kapinyno dalį prie buvusio smėlio karjero pakraščio (perkasos 10–11) ir patikslinti kapinyno teritoriją V kapinyno dalyje (perkasa 12).

Kaip ir anksčiau buvo nustatyta, prie buvusio smėlio karjero pakraščio kapai buvo labai suardyti. Be to, dauguma kapų (22, 25–26, 28, 31–32) buvo vaikų bei paauglių su negausiomis įkapėmis. Vyravo ŠV–PR krypties orientacija, nors kapas 23 orientuotas ŠR; kapas 26 – V kryptimi. Visi kapai griautiniai. Kapų duobės – stačiakampio užapvalintais kampais formos. Karstų liekanos pastebėtos tik prie žalvarinių dirbinių. Kapo 32 duobės dugnas išgaubtas, tad karstas galėjo būti skobtinis.

Kapuose mirusiųjų kaulai neišliko, todėl mirusiųjų padėtį kape galima nustatyti pagal įkapių išsidėstymą. Keliuose kapuose išliko mirusiųjų dantys ir kaulų, užsikonservavusių apyrankėse bei įvijiniuose žieduose, fragmentai.

Kapus pagal įkapes galima išskirti į chronologines grupes. Kaip ankstyviausią